

Rozhovor s PhDr. Hynkem Jůnem, Ph.D.

Pro drtivou většinu lidí dochází v souvislosti se současnou situací ke změně návyků a zajetých zvyků, jak negativní vliv mohou mít tyto změny na člověka s autismem?

Myslím si, že se nedá podle diagnózy paušalizovat. Bude to člověk od člověka. S kolegy jsme se shodli na tom, že někteří naši klienti s Aspergerovým syndromem zvládají psychicky karanténu paradoxně lépe než zdravá populace. Pro některé z nich se totiž nic nemění. I před karanténou chodili pouze z práce do práce a s nikým se ve volném čase nestýkali, do restaurací nechodili. Změna pro ně je tak „pouze“ v nošení roušky, zbytek denního režimu jim zůstal nezměněn. Zároveň nám volají i klienti s Aspergerovým syndromem, kterým se zhoršili jejich úzkosti, jsou ze současné situace zmateni, cítí se ohroženě z nedostatku jasných odpovědí na to, jaké se celá situace bude vyvíjet v budoucnosti. Bojí se nákazy a ztráty práce.

Je možné, že se v takové extrémní situaci zhorší u klientů chování náročné na péči?

Zase je to člověk od člověka. Je důležité si uvědomit, že spousta lidí s autismem a mentálním handicapem jsou částečně nebo plně závislí na podpoře personálu nebo rodiny. Většina lidí s těžším mentálním handicapem sice nebude chápat souvislosti s onemocněním Covid (například to, že nás Covid ohrožuje nejen zdravotně, ale dlouhodobě i ekonomicky a sociálně), ale velmi dobře budou vnímat **atmosféru** domácnosti, ve které žijí. Jinými slovy vystrašený a podrážděný personál se rovná vystrašený a podrážděný klient a obráceně. Je tedy důležité, aby personál **aktivně** tvořil dobrou atmosféru kolem klientů s těžším mentálním handicapem, jak nejlépe to jde.

Dalším problémem je zákaz vycházek s klienty. Tady se může stát, že pobyt v uzavřeném prostředí bez možnosti změny bude zvyšovat agresi u některých lidí s mentálním handicapem a autismem. O to víc se musí personál snažit v rámci prevence v těchto dnech o aktivity podporující redukci stresu (jakékoliv aktivity, které u klienta zkušenostně snižují jeho tenzi-relaxační koupele, pochutiny, pohybové cvičení apod.).

Co se může stát, pokud za klientem pobytového zařízení z důvodu karantény nemohou chodit rodinní příslušníci?

Opět záleží člověk od člověka. Za spoustou lidí s autismem a mentálním handicapem návštěvy nechodí. Pro ty se nic nemění. Někteří lidé s těžší formou autismu také preferují spíše to, co návštěva donese než samotnou návštěvu. Pro ty se toho také příliš mnoho nemění. Pro jiné lidi s autismem je však vypadnutí ze zaběhnutého rituálu pravidelných návštěv velkým problémem a u těch se snažíme klasické návštěvy nahradit telefonickým a elektronickým kontaktem s rodinou.

Nejen děti zůstaly z důvodu uzavření škol doma, ale také mnoho klientů nemůže docházet do stacionářů. Jak velký je to problém?

Tohle je velký problém jak pro rodiny, tak pro spoustu klientů s mentálním handicapem. Uzavření stacionářů zvyšuje pravděpodobnost výskytu úzkostí a depresí klientů s mentálním

handicapem a zvyšuje také pravděpodobnost zhroucení se rodičů. Proti tomu bojujeme navýšením osobních asistencí přímo v rodinách tam, kde to jen trochu jde. I když má zavření stacionářů negativní dopad na psychohygienu rodin i klientů, je to v současné krizové situaci rozhodnutí jistě pochopitelné a správné.

Jak zvládají tuto náročnou situaci pracovníci přímé péče?

V současné době jsme všichni v krizové a zátěžové situaci. V těch platí, že lidé se příliš nehroučí a „jedou“. Horší to bude za půl roku, kdy na lidi dopadne zátěž z dnešních dní. Pracovníci tak musí myslet na svoji psychohygienu nejen v těchto krizových dnech, ale hlavně dlouhodobě v nejbližším půl roce až roce.

Máte připraven plán, pokud by klienti pobytového zařízení museli být umístěni do karantény?

V našem Domově jsme tuto možnost velmi intenzivně řešili. Po konzultaci s krajskou hygienickou stanicí jsme došli k závěru, že pokud by došlo ke karanténě v našem domově a zároveň by klienti nebyli Covidem ohroženi na životě, zůstali by bydlet v karanténě dál v našem domově. Pak by se musela „obětovat“ část personálu, která by karanténu odžila s našimi klienty uzavřená po dobu trvající infekce přímo s nimi v domově s očekáváním, že existuje vysoká pravděpodobnost, že se také nakazí. Pocítil jsem radost a úctu, že když jsme se zeptali asistentů, kdo se dobrovolně hlásí do tohoto krizového scénáře, přihlásilo se jich dvakrát více, než bychom v důsledku potřebovali. Opět se prokázalo, že pokud v práci řešíme silně zátěžové situace, lidé se umí semknout a zabrat. Nenechají tak klienty ani organizaci v nesnázích. A za to našim zaměstnancům v NAUTIS patří můj velký dík.